

Bidrag om fiksjon ønskes

// //]]>

UTLYSNING: Filosofisk supplement søker tekster til nummer 1/2015 med tema «fiksjon».
Frist for innsending av tekster, utkast eller ideer er 4. januar.

Karl: Hva var det Hamlet sa igjen?

William: «To be or not to be».

Karl: Ja, det var det. Veldig eksistensielt til en engelskmann å være.

William: Hamlet er faktisk dansk.

Karl: Åja.

Denne lille fiksjonen om en fiksjon utløser et skred av filosofiske spørsmål: Hva vil det si å eksistere? Har Hamlet eksistert i noen forstand? I så fall, hvordan? Har Hamlet noen gang sagt

noe i det hele tatt? Er det virkelig sant at Hamlet er dansk? Kan fiksjon si noe sant? Hvordan skiller vi fiksjon fra virkelighet? Trenger vi fiksjon? Og i så fall, hvilken verdi har fiksjon for oss?

Fiksjon knyttes i første omgang til kulturelle verker som for eksempel bøker, filmer og dataspill. Gjennom kunstverket kan fiksjonen fremstille og belyse filosofisk problemstillinger, samt problematisere forholdet mellom fiksjon og virkelighet. Hva kan *The Matrix* fortelle oss om menneskets forhold til en ytre virkelighet? Hvilke etiske problemstillinger møter vi i *Forbrytelse og straff*? Hva kan dataspill lære oss om kunstig intelligens? Hva sier *Futurama* om tidsreiser?

Det finnes også et vell av eksempler på at filosofer har tatt i bruk fiksjon i sin filosofi. Mange av Platons dialoger er fiktive. Politiske filosofer fra Hobbes til Nozick har brukt fiktive fortellinger om hvordan en stat kunne ha oppstått i sine argumenter for virkelige staters legitimitet. Analytiske filosofer bruker sinnrike fiksjoner i sine tankeeksperimenter for å lokke frem intuisjoner hos sine lesere og illustrere sine poenger. Kan fiksjon være nødvendig for å få frem filosofiske poenger? Hva sier det i så fall om filosofiens natur? Flere filosofer er dessuten selv skjønnlitterære forfattere. Hvor går grensen mellom det fiktive og det filosofiske i Sartres roman *Kvalmen* og hans essay *Væren og intet*?

En annen problemstilling er hvordan vi burde forholde oss til fiktive handlinger og karakterer: Må vi ta med oss våre etiske overbevisninger inn i fiksjonen? Martha Nussbaum mener at etiske vurderinger hører med i enhver forsvarlig lesning av en roman, mens Richard Posner mener at det estetiske er frikoblet fra det etiske, og at vi trenger fiksjonen som et moralsk frirom. Slike spørsmål er i dag aktualisert av stadig mer realistiske dataspill. Gir det mening å si at *Grand Theft Auto* er et umoralsk spill, og finnes det etiske grenser for hva en spiller kan gjøre mot andre spillkarakterer?

Disse spørsmålene leder naturlig til et annet: Hva er fiktivt og hva er reelt, og hva består forskjellen egentlig i? At Shakespeares Hamlet er fiktiv, er ukontroversielt. Men hva med Bibelens Gud? Fiksjonalister innen religionsfilosofi mener at når religiøse snakker om Gud, mener de ikke å utsi noe sant i streng forstand; de uttrykker meningsfulle fiksjoner. På samme måte mener fiksjonalister innen metaetikk, vitenskapsfilosofi eller matematikkens filosofi at for eksempel verdier, kvarker eller tall er fiktive størrelser som det likevel kan være gunstig å snakke om, tenke på og handle ut ifra som om de eksisterte. Hvordan kan man egentlig skille det som er bokstavelig og virkelig fra det som er meningsfulle fiksjoner i vitenskapelige teorier om uobserverbare størrelser, som parallelle univers?

Dette er bare et fåtall av de mulige innfallsvinklene til denne utgavens tema. Har du en filosofisk tekst som løser noen av fiksjonens gåter, eller en fiksjonstekst som belyser en filosofisk problemstilling? Send den til oss!

Frist for innsending av tekster, utkast, eller ideer er 4. januar.

Ta kontakt på e-post: redaksjon@filosofisksupplement.no.

Du vil få grundig tilbakemelding fra redaksjonen, og hjelp til å arbeide videre med teksten. Vi tar også imot tekster som går utenfor tema.